



עיונים לשבת פרשת אמור עפ"י הרמב"ם

מרכז מורשת הרמב"ם רח' התנאים 6 טבריה, משרדי המרכז רח' יוחנן בן זכאי 6 טבריה, טלפקס- 04-6790632

לשאלות, הערות והארות info@harambam.org.il

לעילוי נשמת אסתר בת רחמה



מצוות הכהנים

הרב שאולי גרינפלד

אדומה, ואם כן כהן שיטמא למת לא יוכל להיות זמין לעבודה במשך זמן ממושך.

מִרְן הִרְאִי' הַקּוֹק זצ"ל, ראה אף הוא בטומאת המת פגיעה ביכולת עבודתו של הכהן, אך בהקשר אחר. וכך כתב⁶:

"טעם איסור טומאת מתים בכהנים, מפני שהם מורי העם ומרוחם נאצלת ההשפעה על הסגנון המוסרי. והמוסר שבתורה הוא מיוסד על **אהבת החיים**... על כן הרחיקה תורה את כהני ה' ממעמד המוות, שלא ישפיע על רוחם- הנח יותר לקלוט השפעה רוחנית- סגנון הדרכה לשנאת החיים".

מעבר לתפקידם של הכהנים בעבודת המקדש והקורבנות, יש להם אחריות ותפקיד להוות דמויות רוחניות, שיאצילו על העם מרוחם וממוסרם הגבוהים. התורה רצתה שהכהנים ישפיעו על העם אהבת חיים, ולא סגנון של פרישות וסגפנות הנובע משנאת החיים. לכן הרחיקה את הכהנים מהמפגש עם המוות. יש כאן אמירה ברורה: היהדות איננה דת של בריחה המציאות, של קידוש המוות. להיפך: התורה שלנו היא תורת חיים, ואנשי הקודש שלנו- הכהנים- נצטוו להתרחק מכל מגע וחיבור עם המת והמוות. ומסיים מִרְן הִרְאִי' ה':

"ובאמת הדרך לאהבת החיים המלאה- היא רק היא תעורר את האדם לאהבת חסד וטוב, כדי להיות החיים ממולאים כראוי, והם מעוררים את האדם גם כן להשביע נפשו באור ה' כדי שישפיע עליו חיי עולם באמת".

פרשתנו פותחת בהלכות המיוחדות בכהנים: הראשון- האיסור להיטמא למת¹:

"ויאמר ה' אל משה אִמֹר אל הכהנים בני אהרן ואמרת אליהם, לנפש לא יטמא בעמיו".

השני- הנשים שכהן אסור בהן²:

"אשה זונה וחללה לא יקחו, ואשה גרושה מאישה לא יקחו, כי קדוש הוא לאלקינו".

ולבסוף מובאת המצווה שלנו כלפי הכהנים³:

"וקדשתו כי את לחם אלקיך הוא מקריב, קדש יהיה לך כי קדוש אני ה' מקדשכם".

הרמב"ם במורה נבוכים, עמד על הטעם של שתי המצוות הראשונות. וכך כתב בעניין האיסור של הכהנים להיטמא למת⁴:

"ולפי שטומאת מת אי אפשר להיטהר ממנה כי אם לאחר שבעה ימים, וגם במציאות אפר פרה, והיו הכהנים צריכים להם תמיד כדי שיכנסו למקדש להקריב, לפיכך הוזהר כל כהן על טומאת מת בלבד⁵, זולתי לצורך גדול אשר הפרישה ממנו קשה לפי הטבע, כלומר שלא להתעסק בהורים והבנים והאחים".

הרמב"ם מבאר, שהטעם לאיסור הכהנים להיטמא למתים, בעוד שעל שאר הטומאות לא הוזהרו, הוא שההיטהרות מטומאת מת דורשת זמן ארוך- שבעה ימים, וגם הזיית אפר פרה

פנקסי הראי"ה א עמ' קצ"ב- קצ"ג.

1 ויקרא כ"א, א.

2 פסוק ז.

3 פסוק ח'.

4 מורה נבוכים ג, מ"ז.

5 כלומר: ולא הוזהר על טומאות אחרות.

שהוא מוחל על כבודו ונושא גרושה...

אמנם אם הכהן יכול למחול על כבודו ולמחול על העליה לתורה, נחלקו הפוסקים. ובספר פסקי תשובות¹¹ מסיק:

"מסקנת רוב גדולי הפוסקים שבזמנים מיוחדים כשיש הזדמנות מיוחדת להכנסות נאות לקופת הקהל, או כשנזדמן הרבה אורחים רמי מעלה, או הרבה 'חיובים', אפשר בהחלט להקל בזה ולבקש מהכהנים לצאת חוץ לבית הכנסת, ולקרוא לישראל במקום כהן".

ומוסיף הפסקי תשובות שיש שהקלו אף ביותר מזה:

"ואפילו אם אין הכהן רוצה לצאת מטעמים שונים, אך מוחל מלקרותו ראשון, אפשר להקל באופנים הנזכרים לעיל לקרוא לישראל במקומו, ויאמר הגבאי: 'ברשות הכהן, יעמוד פלוני בן פלוני ישראל במקום כהן'".

אך היו מגדולי ישראל שלא ראו בעין יפה את המנהגים הללו, וכך מסופר בשם מרן ראש הישיבה, הגאון הרב אברהם אלקנה כהנא שפירא זצ"ל¹²:

"פעם הגיע הגרי"ז¹³ ל'זכרון משה' לשמוע קריאת התורה ביום ב' או ה'. הגבאי התבקש משני ישראלים לקבל עליה, ולכן פנה אל הכהן שהיה בבית הכנסת וביקש שיואיל לחכות מחוץ לבית הכנסת קודם הקריאה, כדי שיוכל להכריז שאין כאן כהן ולהעלות שלושה ישראלים. הגרי"ז שמע את בקשת הגבאי, מחה על כך בקול ואמר: מי שנאמר עליו 'וקדשתו' זורקים אותו החוצה?!".

מחאתו של מרן הגרי"ז מובנת מאד לאור דברי הרמב"ם שהבאנו לעיל מספר המצוות: מצוות 'וקדשתו' אין עניינה להוסיף כבוד לכהן לשם 'כבוד הכהן', אלא זהו **חלק מכבודו של הקדוש ברוך הוא, שהשבת שנבחר לשרת לפניו יהיה בעל מעמד מיוחד**. ועל כן חובתם של הכהנים והישראלים לשמור על המצוות וההלכות הנובעות ממעמדם של הכהנים, ולא לנסות למצוא דרכים 'לעקוף' זאת, שהרי חלילה לנו לחפש דרכים 'לעקוף' את חובתינו- זכותינו להגדיל את כבוד ה' בעולמו!

אדם שאוהב את החיים, ועל אף היותו אדם רוחני, יודע גם להנות מהמציאות שהוא נמצא בה, יהיה גם האדם שידע להיות איש הטוב והחסד, כדי להשלים את רצונו לחיות חיים מלאים בתוך הסביבה שלו. וכמו כן, ידע גם למלא את חייו בחיזוק הקשר עם הקדוש ברוך הוא, כדי לזכות לחיי עולם באמת.

בעניין הנשים שהכהנים אסורים בהם, הצמיד הרמב"ם את טעם האיסור, לטעם איסור ממזר בקהל ישראל⁷:

"וגם בגלל פחיתות בן הזנונים תמיד בכל דת ובכל אומה, נתכבד זרע ישראל מלהתערב באותו הממזר. ומחמת כבוד הכהנים נאסרה עליהם זונה וגרושה וחללה. וכהן גדול שהוא היותר מכובד בכהנים נאסרה עליו אפילו אלמנה ואפילו בעולה, וכל זה טעמו ברור".

עם ישראל אסור בממזרים, כדי לתת מעלה לעם ישראל, שאינו מתערב עם בני זנונים. הכהנים קיבלו מעלה נוספת שגם אינם נושאים זונות גרושות וחללות, ומעל כולם הכהן הגדול שנושא רק בתולות.

ובעניין מצוות 'וקידשתו' שאנו נצטווים לנהוג כלפי הכהנים, כתב הרמב"ם בספר המצוות⁸:

"שצונו לכבד זרע אהרן ולנשאם ולרוממם, ונשים מדרגתם מדרגה קודמת וראשונה, ואפילו ימאנו אותו לא נשמע מהם. וזה כולו **הגדלה לא-יתעלה** אחר שהוא לקחם ובחרם לעבודתו ולהקריב קרבנותיו. והוא אמרו יתעלה ויתברך שמו 'וקדשתו...!', ובא הפירוש⁹ 'וקדשתו לכל דבר שבקדושה לפתוח ראשון ולברך ראשון וליטול מנה יפה ראשון'. ולשון ספרא¹⁰ גם כן 'וקדשתו על כרחו'. **רצה לומר כי זה ציווי נצטוונו בו ואינו בבחירת הכהן**".

בהמשך למה שלימד אותנו הרמב"ם שאיסור הכהנים בגרושות זונות וחללות, נובע מרצון התורה לקבוע לכהנים מעמד מיוחד, שנותן להם מעלה על שאר ישראל שלא נאסרו אלא בממזרים, מקבעת התורה במצוות 'וקדשתו' את **היות מעמד הכבוד של הכהונה, כחלק מכבודו של ה'**, וממילא אינו נתון כלל לבחירת הכהן. הכהן אינו יכול לומר

7	מורה נבוכים ג, מ"ט.	11	חלק שני עמ' קי"ט.
8	עשה ל"ב.	12	בחוברת 'חג הסוכות', בתוספת 'שיח איש', עמ' קכ"א.
9	גיטין נ"ט:	13	הגאון רבי יצחק זאב הלוי סולובייצק, הידוע בכינוי 'הרב מבריסק'. בנו של רבי חיים מבריסק.
10	אמר פרשה א פרק א הל' י"ג.		